

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 56/07

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 14. júna 2007 v senáte zloženom z predsedu senátu Jána Lubyho, zo sudkyne Marianny Mochnáčovej a sudcu Ladislava Orosza v konaní o sťažnosti Ing. P. V., K., zastúpeného advokátkou JUDr. D. S., K., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 42 C 32/92 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Ing. P. V. na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 42 C 32/92 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Košice I **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 42 C 32/92 konal bez zbytočných prieťahov.

3. Ing. P. V. priznáva finančné zadost'učinenie v sume 150 000 Sk (slovom stopäťdesiat tisíc slovenských korún), ktoré je mu Okresný súd Košice I povinný zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Košice I je povinný uhradiť Ing. P. V. trovy právneho zastúpenia v sume 6 296 Sk (slovom šesťtisícdeväťdesiatšesť slovenských korún) na účet jeho právnej zástupkyne JUDr. D. S., K., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. IV. ÚS 56/07-8 z 12. apríla 2007 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na konanie sťažnosť Ing. P. V. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátkou JUDr. D. S., v ktorej namieta porušenie svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 42 C 32/92.

Z obsahu sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že 8. januára 1992 právna predchodkyňa sťažovateľa A. M. V. podala okresnému súdu žalobu na vydanie nehnuteľnosti podľa zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách v znení neskorších predpisov proti žalovanému - Správa budov, š. p., K. Konanie je vedené okresným súdom pod sp. zn. 42 C 32/92. Sťažovateľ sa stal účastníkom tohto súdneho konania na strane žalobcu na základe právneho nástupníctva po pôvodnej žalobkyni, matke A. M. V., ktorá zomrela

15. februára 1996. Okresný súd vo veci prvýkrát rozhodol rozsudkom z 18. novembra 1999, ktorým žalobu sťažovateľa zamietol. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) uznesením z 30. novembra 2000 napadnutý rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Okresný súd svojím uznesením z 21. júna 2002 konanie vo veci prerušil do právoplatného skončenia dedičského konania po poručiťke A. M. V. vedeného Okresným súdom Liptovský Mikuláš pod sp. zn. D 446/96. Sťažovateľ poukázal na to, že okresný súd nepostupoval správne, keď konanie z uvedeného dôvodu prerušil, pretože už pred prerušením konania konal so sťažovateľom ako s právnym nástupcom zomrelej žalobkyne skoro 6 rokov. Sťažovateľ ďalej vo svojej sťažnosti uviedol, že okresný súd pokračoval v konaní na nepripravených súdnych pojednávaniach až 8. februára 2005 a následne 5. mája 2005, 10. mája 2005, 26. júla 2006 a 11. septembra 2006, pričom vo veci nerozhodol.

Sťažovateľ podal sťažnosť na prietahy v konaní predsedovi okresného súdu 13. decembra 2006, pretože „... *pojednávania súdu neboli riadne pripravené a vec sťažovateľa nebola rozhodnutá ani po 15 rokoch od podania žaloby...*“. Do podania sťažnosti ústavnému súdu 16. januára 2007 sťažovateľovi nebola doručená odpoveď na ním podanú sťažnosť.

Na základe uvedených skutočností sťažovateľ ústavnému súdu navrhol, aby vydal nález, v ktorom vysloví, že jeho základné právo podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru boli postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 42 C 32/92 porušené, prikáže okresnému súdu v uvedenom konaní konať bez zbytočných prietahov, prizná mu primerané finančné zadostučinenie v sume 200 000 Sk a nárok na úhradu trov konania.

Svoj návrh na priznanie primeraného finančného zadostučinenia sťažovateľ odôvodnil poukazom na neefektívnosť súdneho konania vyplývajúcu z nepripravených pojednávaní a na právnu neistotu prameniáciu z dĺžky súdneho konania.

Sťažovateľ doplnil svoju sťažnosť podaním doručeným ústavnému súdu 19. januára 2007, v ktorom uviedol, že vo veci súdneho konania bolo nariadené pojednávanie na 18. január 2007, ktoré sa neuskutočnilo a bolo odročené na iný termín zamestnancom okresného súdu z dôvodu odcestovania sudkyne na schôdzu Združenia sudcov Slovenska. Sťažovateľ uviedol, že takýto postup okresného súdu považuje za postup odporujúci Občianskemu súdnemu poriadku (ďalej len „OSP“), neetický a nehospodárny.

Na základe výzvy ústavného súdu sa k sťažnosti sťažovateľa podaním sp. zn. Spr 2324/98 z 11. mája 2007 vyjadril okresný súd, ktorý okrem iného uviedol, že ide o vec skutkovo a právne náročnú, podrobne uviedol jednotlivé úkony okresného súdu vo veci, poukázal na vykonanie rozsiahleho dokazovania vrátane znaleckého, na vznesené námietky zaujatosti sudcov okresného súdu, na prerušenie súdneho konania za účelom zisťovania stavu dedičského konania po právnej predchodkyňi sťažovateľa, na úkony sťažovateľa v konaní. Okresný súd ponechal na úvahu ústavného súdu posúdenie, či v danom prípade došlo k porušeniu sťažovateľom namietaných základných práv. V závere svojho vyjadrenia predseda okresného súdu uviedol, že súhlasí s upustením od verejného ústneho pojednávania v tejto veci v konaní pred ústavným súdom.

Právna zástupkyňa sťažovateľa sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadrila k stanovisku okresného súdu podaním z 18. mája 2007, v ktorom nesúhlasila s hodnotením predmetu konania ako skutkovo a právne zložitého a uviedla *„...práva môjho mandanta, ktoré som podanou ústavnou sťažnosťou namietala sú postupom súdu sústavne porušované...“*. Poukázala na to, že listinné dôkazy predložené predchádzajúcim právnym zástupcom sťažovateľa v konaní preukazujú ním uplatnené nároky, pričom žalovaný ani po 16 rokoch od začatia konania nepredložil žiadny dôkaz na potvrdenie opaku. Okresný súd sa nevyporiadal s okruhom účastníkov na strane žalovaných a ich právnym zastúpením. Právna zástupkyňa sťažovateľky ďalej namietala nedôvodnosť prerušenia súdneho konania do skončenia dedičského konania po pôvodnej žalobkyňi. Poukázala na nesprávny preklad pozemkovknižnej vložky nachádzajúcej sa v súdnom spise do slovenského jazyka a nesprávny postup vo vzťahu k úkonom smerujúcim k zisťovaniu rasového pôvodu

pôvodnej žalobkyne. Podaním z 26. apríla 2007 právna zástupkyňa sťažovateľa oznámila ústavnému súdu, že netrvá na ústnom prerokovaní veci pred ústavným súdom.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Predmetom sťažnosti sťažovateľa je namietané porušenie jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ku ktorému malo dôjsť postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 42 C 32/92.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov a podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

Ústavný súd si pri výklade „základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov“ podľa čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o „právo na prejednanie veci v primeranej lehote“, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98).

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, čo platí aj pokiaľ ide o namietané porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru, vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním vecí na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (I. ÚS 10/98, IV. ÚS 221/04).

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú (1) právna a faktická zložitosť vecí, o ktorej súd rozhoduje, pričom za súčasť tohto kritéria sa považuje aj povaha prerokovanej veci, (2) správanie účastníka súdneho konania a (3) postup samotného súdu.

1. Kritérium zložitosti vecí

Predmetom posudzovaného konania okresného súdu je rozhodovanie o reštitučnom nároku sťažovateľa na vydanie nehnuteľnosti. Konanie o reštitučných nárokoch je možné posúdiť ako konanie zložené po právnej a faktickej stránke vzhľadom na rozsah listinných dôkazov, ktoré je potrebné zadovážiť k posúdeniu oprávnenosti uplatnených nárokov, ako aj posúdeniu aktívnej a pasívnej vecnej legitímácie účastníkov konania (m. m. IV. ÚS 354/04). Táto zložitosť vecí však nemôže byť dôvodom na trvanie súdneho konania od roku 1992 bez jeho právoplatného skončenia. Osobitne je neodôvodnená takáto dĺžka súdneho konania vzhľadom na etický rozmer reštitúcie, účelom ktorej je umožnenie nápravy krívd spôsobených zo strany štátnej moci. Tento účel reštitúcie v sebe zahŕňa aj nutnosť prioritného posudzovania uplatnených reštitučných nárokov zo strany všeobecných súdov.

2. Kritérium správania sťažovateľa ako účastníka súdneho konania

Pri hodnotení správania sťažovateľa ako účastníka preskúmaného konania ústavný súd zistil čiastočné pričinenie sťažovateľa na doterajšej dĺžke posudzovaného súdneho konania. Uvedené spočívalo najmä v zastúpení sťažovateľa zástupcom bez právnického vzdelania, a tým zapríčinenými opakovanými nekvalifikovanými podaniami vo veci samej zo strany tohto zástupcu.

Sťažovateľ podal 26. augusta 2002 námietku zaujatosti proti všetkým sudcom okresného súdu aj Krajského súdu v Košiciach. O uvedenej námietke rozhodoval Krajský súd v Košiciach a Najvyšší súd Slovenskej republiky v období prerušenia súdneho konania pred okresným súdom, a preto táto, aj keď nedôvodná námietka, nemohla ovplyvniť vznik prieskumov v tomto súdnom konaní. K predĺženiu súdneho konania prispela druhá námietka zaujatosti uplatnená sťažovateľom 21. februára 2006, ktorá bola predložená okresným súdom na rozhodnutie Krajskému súdu v Košiciach 11. mája 2006 a následne vrátená 6. júla 2006 bez meritórneho rozhodnutia s odôvodnením, že ide o opakovanú námietku, o ktorej nie je potrebné rozhodovať.

Podľa názoru ústavného súdu sťažovateľ svojím správaním neprispel k predĺženiu konania.

3. Kritérium postup samotného súdu

Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v uvedenom konaní došlo k zbytočným prieskumom, bol postup okresného súdu v preskúmanom konaní. Z obsahu predloženého spisu ústavný súd zistil, že doterajší priebeh konania je poznačený neefektívnosťou a nesústreďenosťou postupu okresného súdu, ktorý nesmeroval k odstráneniu právnej neistoty sťažovateľa.

Neefektívnosť postupu okresného súdu je zjavná zo skutočnosti, že prvé rozhodnutie vo veci samej odvolací súd zrušil uznesením z 30. novembra 2000 a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Dôvodom na zrušenie rozhodnutia bol nedostatočne zistený skutkový stav a nevykonanie všetkých navrhovaných dôkazov.

Podľa zistenia ústavného súdu je v konaní nariadené ďalšie pojednávanie na 3. júl 2007.

Vo vzťahu k napadnutému konaniu ústavný súd považuje za potrebné uviesť, že od sťažovateľa nemožno oprávnene žiadať, aby čakal na výsledok súdneho sporu, v ktorom sa rieši jeho nárok na vydanie nehnuteľnosti vyplývajúci z reštitučného zákona, a teda rozhodnutie má pre neho mimoriadny význam, takú neprimerane dlhú dobu (konanie v súčasnosti prebieha už viac ako 15 rokov).

Už vo svojej predchádzajúcej judikatúre ústavný súd poukázal na to, že o neefektívnosti procesných úkonov okresného súdu svedčí skutočnosť, keď meritórny rozsudok je odvolacím súdom zrušený z dôvodu nedostatočne zisteného skutkového stavu (napr. IV. ÚS 400/04, IV. ÚS 82/05), a súčasne hodnotil neprimerane dlhý priebeh konania ako neprijateľný z ústavnoprávneho hľadiska (napr. IV. ÚS 260/04).

Uvedený postup okresného súdu nesvedčí o tom, že by svoju činnosť organizoval v súlade s povinnosťou uloženou mu § 100 ods. 1 OSP tak, aby bola vec čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd dospel k názoru, že doterajším postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 42 C 32/92 došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

III.

Podľa ustanovenia § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto základné právo alebo slobodu porušil svojou nečinnosťou, vo veci konal podľa osobitných predpisov. V zmysle ods. 4 citovaného ustanovenia zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho práva alebo slobody boli porušené, aj primerané finančné zadosťučinenie.

Pretože ústavný súd zistil porušenie základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru okresným súdom, vyslovil porušenie týchto práv (bod 1 výroku rozhodnutia).

Ústavný súd zároveň okresnému súdu v označenom konaní prikázal konať bez zbytočných prietáhov (bod 2 výroku rozhodnutia).

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti žiadal aj o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 200 000 Sk s poukazom na dlhotrvajúci stav právnej neistoty.

Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia.

Pri určení výšky primeraného finančného zadosťučinenia vychádzal ústavný súd zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj Európsky súd pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Zohľadňujúc predovšetkým predmet konania, doterajšiu dĺžku konania pred okresným súdom, ktorá presahuje 15 rokov, ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade bude priznanie finančného zadosťučinenia v sume 150 000 Sk sťažovateľovi primerané konkrétnym okolnostiam prípadu.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátkou JUDr. D. S. Ústavný súd pri priznaní trov konania vychádzal z výšky priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2006, ktorá bola 17 822 Sk. Úhradu priznal za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia a podanie sťažnosti), a to v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 2 a § 14 ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) za každý úkon po 2 970 Sk a 2 x 178 Sk režijný paušál (§ 16 vyhlášky). Úhrada bola priznaná v celkovej sume 6 296 Sk. Priznanú úhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.